ORIGINEA DIALECTELOR ROMÂNEŞTI ÎN CONCEPȚIA LINGVIŞTILOR ROMÂNI

Marin Petrişor
Universitatea *Ovidius* Constanța

Die Herkunft der rumänischen Dialekte aus der Perspektive rumänischer Linguisten

Die Einigkeit des Ur-Rumänischen, soweit sie von Forschern bewiesen werden konnte, leitet sich eigentlich aus der Einigkeit des als Norm akzeptierten vulgären Lateins ab. Für die Einigkeit des Rumänischen wird von dem Latein der Apenninen- und Balkanregion im Sud-Osten Europas ausgegangen. Die von den meisten Wissenschaftlern akzeptierte Periode entspricht in groben Zügen dem Übergang vom Lateinischen zum Neu-Lateinischen in der rumänischen gesprochenen Sprache. Die Anfänge des Rumänischen fallen zusammen mit der Isolierung des Lateinischen durch die Entstehung des slawischen Korridors, der die Entwicklung des gesprochenen Lateins im Süd-Osten Europas und dem Latein in Rumanien aufgehalten hat. Die Endperiode kann auf das X. und XI Jahrhundert festgelegt werden, wenn die Verhältnisse zwischen den Regionen nördlich und südlich der Donau wegen zahlreicher außerlinguistischen Ursachen unterbrochen wurden.

Unitatea străromânei, atât cât a putut fi ea demonstrată de cercetătorii problemei, decurge din unitatea latinei vulgare acceptată ca normă (Rosetti, 1964, I, p. 55), în general, şi a latinei vulgare orientale din care s-a format grupul de limbi romanice apenino-balcanic, în special (ibidem, p. 42-46). Termenul de *străromână*, folosit de Sextil Puşcariu (1940), se potriveşte mai bine decât termenii de *română (primitivă) comună* şi de *protoromână*, pentru motivele pe care le vom prezenta în acest capitol. Perioada acestei unități, acceptată în linii mari de majoritatea cercetătorilor, corespunde trecerii limbii vorbite în această parte a Romaniei de la faza latină la faza neolatină. Pentru română putem lua în considerație ca perioadă de început izolarea latinei, prin crearea cordonului slav, care a întrerupt legăturile dintre limba latină vorbită în sud-estul Europei şi latina din restul Romaniei, iar ca perioadă finală, secolele al X-lea – al XI-lea, când, datorită numeroaselor cauze de natură extralingvistică, legăturile dintre nordul şi sudul Dunării încetează.

Această unitate tipologică a limbii latine vulgare adusă de colonişti în întregul spațiu de etnogeneză românească a fost departe de a fi urmarea unei unități genealogice. Pe de o parte, latina vulgară era vorbită de colonişti cu genealogii diverse, pe de altă parte, a fost însuşită de băştinaşi nord şi sud-

ISSN – 12223 – 7248 © Ovidius University Press

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

dunăreni, a căror genealogie comună nu poate fi demonstrată. Limba acestor băştinaşi a tins spre o unificare tipologică, dar ca în oricare limbă vie procesul de unificare a fost însoţit de procesul de diversificare.

În acest fel, în unitatea străromână au apărut varietăţi de limbă care au condus la formarea grupurilor dialectale, la individualizarea cărora au contribuit treptat numeroşi factori lingvistici: grupări şi regrupări de paradigme nominale şi verbale, crearea unui inventar fonetic şi fonologic propriu, influenţele limbilor în contact, poate, dar greu de dovedit, substratul. Factorii extralingvistici, asupra cărora nu vom insista în cazul de faţă, au avut un rol hotărâtor în destrămarea relativei unităţi.

Dacă unitatea tipologică primară a fost acceptată, în principiu, de toţi cercetătorii, cu unele deosebiri pe care Al. Rosetti le explică prin faptul că idiomurile înrudite iau din trunchiul comun tendinţele, pe care apoi le dezvoltă independent (Rosetti, 1964, IV, p. 132), părerile sunt foarte împărţite atunci când este abordată problema formării grupurilor dialectale.

Primele contribuţii îi aparţin lui Ovid Densusianu. Deşi în ce priveşte cercetările asupra dialectelor româneşti nu are la îndemână decât câteva studii ale lui G.Weigand şi Fr. Miklosich, Ovid Densusianu se ocupă de fiecare dialect în parte, dovedind o intuiţie extraordinară.

Privitor la dacoromână, el consideră că în acest dialect se delimitează două arii: o arie cu labialele intacte, care conservă fidel fonetica latină, şi o arie cu labialele palatizate, care reprezintă un alt strat de limbă şi este urmarea unui val de macedoromâni care au trecut Dunărea în secolele al VI-lea şi al VII-lea (chiar şi mai târziu), aşezându-se peste băştinaşi. Din fuziunea celor două elemente au rezultat dacoromânii şi dacoromâna. Punctul acesta de vedere a fost apoi însuşit de Mozes Gaster şi de Lazăr Şăineanu.

În ce priveşte aromâna, O. Densusianu porneşte de la ideea că zonele cel mai intens populate cu aromâni sunt Epirul şi Tesalia. Dacă aromânii s-ar fi format acolo, ar fi însemnat să se găsească în limba lor cuvinte din greaca veche, dar cele mai vechi cuvinte greceşti din limba română, în general, au intrat direct în latina vulgară. Unele dintre ele sunt cunoscute şi limbilor romanice de centru şi de vest. Adevăratul strat de cuvinte greceşti este recent, căci aceste cuvinte nu prezintă legile fonetice care au acţionat asupra cuvintelor intrate direct în latina vulgară, ceea ce însemnă că ele au pătruns după aşezarea

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

aromânilor în nordul Greciei şi în Macedonia. O. Densusianu este primul învățat român, care bazându-se pe informațiile istoricilor bizantini, preluate de la el de ceilalți lingviști români, afirmă că patria primitivă a aromânilor a fost mult mai la nord-est, în apropierea Dunării şi în contact direct cu dacoromânii. Din această parte, aromânii au plecat spre periferia Peninsulei Balcanice, începând cu secolul al VI-lea, odată cu venirea slavilor, punct de vedere care nu poate fi acceptat, datorită fondului slav comun tuturor dialectelor românești.

Discutând originea meglenoromânilor, O. Densusianu adoptă o poziție originală, care n-a fost împărtăşită de nici un cercetător al problemei. El consideră că meglenoromânii reprezintă o colonie veche dacoromână pe teritoriul macedonean al Meglenului, fiind urmarea unei mişcări opuse, de la nord la sud. Coborârea lor a avut loc în secolele al X-lea, al XI-lea, căci în graiul lor n-a pătruns nici un cuvânt maghiar. În Meglen, ei s-au amestecat cu pecenegii, care s-au stabilit acolo în anul 1091, după ce au fost zdrobiți de Alexis I Comnenul. Argumentul hotărâtor stă în numeroasele asemănări cu dialectul dacoromân, toate inovații, în comparație cu asemănările pe care le prezintă cu dialectul aromân, mai puține, toate fapte de conservatorism, care puteau fi păstrate independent de fiecare dialect în parte. Abia târziu, meglenoromâna a fost supusă unei influențe din ce în ce mai puternice din partea aromânei care a dus la asimilarea meglenoromânilor de aromâni.

Referitor la istroromână, el susține că acest dialect nu este legat de latina vorbită odinioară în Dalmația. Judecând după fenomenul rotacismului, care afectează tot materialul latin şi câteva cuvinte de origine veche bulgară, strămoşii istroromânilor sunt înrudiți cu moții dacoromâni, care cunosc deopotrivă fenomenul rotacismului. Cuvintele de origine croată şi venetă nu prezintă rotacism. Prin păstrarea nealterată a labialelor urmate de iot, istroromâna se dovedeşte a fi aparținut în trecut domeniului dacoromân. Oricât de nefondat pare de la început acest punct de vedere privitor la patria primitivă a istroromânilor, el a fost acceptat, cu mici deosebiri, de Iosif Popovici, Al. Rosetti şi N. Drăganu.

Contradicțiile şi lacunele din concepția lui O. Densusianu sunt explicabile, dacă ținem seama că cercetările în această direcție erau abia la început.

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

Un evident progres se constată, sub mai multe aspecte, în cercetările lui Sextil Puşcariu (1940, p. 244-256). Pentru el, patria primitivă a românilor a cuprins un teritoriu întins la dreapta şi la stânga Dunării.

Reconstituirea grupurilor de români, din perioada străromână, nu poate fi făcută decât prin argumente lingvistice. Savantul clujean a delimitat un grup al românilor sudici din care au derivat *aromânii* şi *meglenoromânii*, punct de vedere cu totul diferit de cel formulat de O. Densusianu. Vecinătatea acestora în cadrul străromânei este asigurată de câteva particularităţi fonetice comune: redarea velarelor înainte de **e** şi **i** prin **ţ** şi **dz** (devenit **z** în meglenoromână); **ţer** „cer” şi **(d)zer** „ger”; palatalizarea lui **n** înaintea desinenţei **i: bun’** „buni”, **(a)dun’** „aduni” şi păstrarea lui **n** în **(u)nă** „o” şi **grăn** (**gron**) „grîu”. Cei dintâi care s-au desprins din unitate au fost aromânii, în timp ce meglenoromânii au mai trăit în contact cu dacoromânii după exodul aromânilor, dezvoltând împreună cu aceştia unele inovaţii de limbă. Altă ramură a strămânilor este cea a românilor apuseni din nord-vestul Iugoslaviei, în vecinătatea dacoromânilor, cu care făceau, în perioada străromână, un grup comun, pe stânga şi pe dreapta Dunării. Aceştia prezintă numeroase inovaţii comune de grai care lipsesc din aromână şi meglenoromână, printre care rotacismul lui **n** intravocalic, evoluţia lui **n** la **o** < lat **una**, fonetismul **grâu** (istr. **grăv**) < lat. **granum,** şi redarea velarelor înainte de **e**, **i** prin **ĉ** şi **ĝ** (devenite, mai târziu, în istroromână, **ţ** şi **z**, independent de evoluţia din aromână şi meglenoromână). Acest grup posedă câteva albanisme comune cu dialectul tosc al albanezei.

Înainte de aşezarea ungurilor printre români, acest grup s-a scindat, diferenţiindu-se în grupul *dacoromân* şi grupul *istroromân.* Scriind la câteva decenii de cercetare foarte productivă în domeniul dialectelor româneşti, Sextil Puşcariu a beneficiat de studiile profesorului său de la Leipzig, romanistul german Gustav Weigand, care şi-a consacrat o bună parte din viaţă cercetării vorbirii românilor din nordul şi din sudul Dunării, dând la iveală monografii valoroase pentru fiecare dialect în parte. Se cuvine să amintim aici faptul că Emil Petrovici, elev al lui Sextil Puşcariu, autorul, între altele, al părţii a II-a a ALR, unul dintre cei mai mari slavişti şi dialectologi români, a adus o corectură poziţiei pe care Sextil Puşcariu o atribuia „românilor vestici” în perioada străromână. El observă că istroromâna, ca şi celelalte dialecte româneşti, prezintă, în cuvintele din prima perioadă a influenţei slave,

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

tratamentul lui ***tj** ca **št** şi a lui ***dj** ca ***žd** etc., întocmai ca în bulgară şi nu ca în sârbo-croată, unde acestea au avut, de la început, alte reflexe. Aceasta înseamnă că poziția „românilor vestici" trebuie aşezată la est de izoglosa respectivă, pe teritoriu de influență bulgară, iar deplasarea strămoşilor istroromânilor dinspre nord-estul Peninsulei Balcanice spre nord-vest este mai târzie. Marele merit al lui Emil Petrovici este că a aplicat metoda geografiei lingvistice la spațiul străromân, ajungând la o concluzie interesantă şi convingătoare (Petrovici, 1960).

Contribuția cea mai mare a lui Sextil Puşcariu rămâne însă încercarea de a reconstitui înfățişarea *străromânei*, căreia îi dedică o lucrare, *Zur Rekonstruktion des Urrumänischen*, în 1910, pe care a îmbunătățit-o, dându-i o variantă franceză în 1937, şi prima descriere monografică, ştiințifică şi completă, a istroromânei.

„Românei comune", sau „românei primitive comune", îi acordă o mare atenție Al. Rosetti, elev al lui O. Densusianu, care are meritul de a corecta unele inexactități din teoria formulată de marele său înaintaş în L'*Histoire de la langue roumaine* şi de a da o succintă şi metodică descriere a perioadei când dialectele româneşti se găseau împreună. El se foloseşte de o bibliografie bogată şi valoroasă, printre care lucrările şi monografiile asupra dialectelor sud-dunărene ale lui Theodor Capidan, Tache Papahagi, Pericle Papahagi, Sextil Puşcariu.

Cel de al patrulea volum (1941) al *Istoriei limbii române*, concepută în şase volume, este rezervat descrierii românei comune şi poartă subtitlul *Româna comună* (noi am folosit ed. a II-a, din 1966). Al. Rosetti consideră că epoca comună se plasează între secolele al VI-lea şi al VII-lea, pe de o parte, şi secolul al X-lea, pe de altă parte. Teritoriul pe care îl ocupa era format din Moesia Superioară şi Inferioară, Dacia şi Panonia inferioară. „Unitatea" românei comune a fost asigurată de necesitatea în care s-au găsit grupurile sociale româneşti de a comunica între ele, ceea ce înseamnă că aceste grupuri aveau aceeaşi limbă şi aceeaşi civilizație. În cadrul românei comune, Al. Rosetti delimitează două ramuri: o ramură *dacoromână*, din care s-a desprins mai târziu *istroromâna*, şi o ramură *aromână*, din care s-a desprins mai târziu *meglenoromâna*. Comparația dintre cele două dialecte, dacoromân şi aromân, „relevă cercetătorului unitatea de odinioară a limbii primitive, din care s-au

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

diferenţiat aceste două dialecte" (p. 27). Pe lângă unele asemănări care pledează pentru unitatea românei comune, el constată unele deosebiri chiar în timpul epocii de comunitate, care „probează că aromâna, cu începere de la un moment dat, a stat izolată de dacoromână, ceea ce a permis menţinerea şi dezvoltarea divergenţelor amintite" (p.28). Discutând inovaţiile celor două dialecte, Al. Rosetti subliniază ideea că „dialectele derivate dintr-o limbă comună iau cu sine din trunchiul comun tendinţa de a inova în aceeaşi direcţie, şi grupurile odată separate dezvoltă inovaţiile la fel" (p.32), pentru a combate pe Sextil Puşcariu, care a susţinut (1940, p. 245 şi urm.) că în perioada comunităţii apăruseră ca inovaţii de arie, deci particularităţi divergente, tratamentul diferit al consoanelor **c**, **g** din latină urmate de **e**, **i** şi **ɪ**: dr. **č, ğ,** arom. **ts**, **dz** şi palatalizarea labialelor.

Expunându-şi metoda întrebuinţată în reconstituirea inovaţiilor comune şi inovaţiilor independente, Al. Rosetti precizează: „am reţinut numai faptele care au şanse de a se fi petrecut în perioada de comunitate a limbii române, eliminând din prima parte a expunerii noastre inovaţiile care s-au putut produce în mod independent la sudul şi la nordul Dunării, după despărţirea grupurilor" (p. 36). Credem că este suficient să amintim că D. Macrea a dovedit convingător, folosindu-se, atât de datele cronologiei absolute, cât şi de datele cronologiei relative, pornind de la interpretarea diferitelor reflexe ale labialelor „palatalizate", că inovaţia are o foarte mare vechime în timp, confirmând, în felul acesta, punctul de vedere al lui Sextil Puşcariu (Macrea, 1953, p. 94-101).

Nu ne putem declara de acord nici cu punctul de vedere că meglonoromâna este o ramură a aromânei, iar istroromâna este o ramură a dacoromânei. Chiar dacă în trecut acestea s-ar fi dezvoltat, până la un moment dat, împreună cu cele două mari grupări dialectale, aşa cum foarte bine a intuit Sextil Puşcariu, aducând şi argumente, ele au prezentat încă de la început unele particularităţi proprii.

O contribuţie importantă la elucidarea problemei formării dialectelor româneşti sud-dunărene, aromân şi meglenoromân, a avut-o Th. Capidan, cunoscător şi cercetător al celor două dialecte. Lucrările lui sunt, pentru aceste două domenii, capitale.

În ce priveşte dialectul aromân, Th. Capidan are o părere controversată. Iniţial, el a susţinut că patria primitivă a aromânilor a fost mult mai la nord, în

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

apropierea Dunării, unde au trăit în contact cu dacoromânii. Pentru aceasta pledează documentele istorice ale vremii (mărturiile lui Kekaumenos, secolul al XI-lea), dezvoltarea cuvântului latin *romanus* cu accepțiune etnică, precum şi numeroasele concordanțe lingvistice cu celelalte dialecte româneşti nord şi sud-dunărene. Totuşi, el nu exclude autohtonia unor aromâni din Epir şi din Tesalia, deoarece unele toponime de aici au fost supuse legilor fonetice dinaintea contactului cu slavii, cum ar fi *Săruna* < *Salonic*, *Băiasa* < *Vavissa* şi *Lăsun* < *Elason*, cu **l** intervocalic > **r**, **v** inițial **b**, **v** intervocalic vocalizat şi apoi dispărut, **ó** în poziție nazală > **u** etc., dar pentru un astfel de punct de vedere îşi dă singur seama că nu are suficiente probe (1932, p. 23). Th. Capidan combate chiar argumentele aduse de Tache Papahagi pentru susținerea autohtoniei aromânilor din Pind şi din sudul Albaniei. Bizuindu-se însă prea mult pe numele de locuri citate mai sus pe care aromânii le-au putut cunoaşte într-o perioadă premergătoare aşezării lor, în drumurile spre văratic în munții Pindului, Th. Capidan renunță la îndoielile din lucrarea amintită, susținând că „o parte din strămoşii aromânilor continuă vechea romanitate locală", alimentată de aromânii coborâți de la Dunăre (*Romanitatea balcanică*, Bucureşti, 1936 şi *Limbă şi cultură*, Bucureşti, 1943). Al. Rosetti a combătut teza lui Th. Capidan cu argumentele pe care O. Densusianu (1961, I, p. 321) le-a folosit pentru a-şi rezolva propria sa întrebare dacă poate sau nu fi vorba de un strat de aromâni conservat în actuala lor patrie, înainte de coborârea aromânilor din spațiul de etnogeneză.

Mult mai valoroasă este contribuția lui Th. Capidan la discutarea grupului meglenoromân, căruia îi dedică o monografie, rămasă neegalată în literatura de specialitate, *Meglenoromânii*, 3 volume, Bucureşti 1925, 1928, 1936. În principiu el acceptă punctele cele mai importante ale lui Sextil Puşcariu, formulate încă în 1910 în *Zur Rekonstruktion…*, dar analiza este amplă şi edificatoare.

Th. Capidan comentează critic toate lucrările privitoare la grupul meglenoromân ale lui C. Jireček, G. Weigand, Pericle Papahagi şi Sextil Puşcariu. În ce priveşte originea meglenoromânilor, el discută mai întâi opinia lui G.Weigand, după care meglenoromânii sunt nişte resturi româno-bulgare, retrase în Meglen după destrămarea imperiului româno-bulgar, şi apoi opinia lui C.Jireček, după care aceştia sunt urmaşi ai unei cete de pecenegi colonizați

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

în Meglen de împăratul bizantin Alexios Comnenul, după anul 1091, romanizaţi cu timpul, idee acceptată, în cele din urmă, de G. Weigand. Chiar şi O. Densusianu a crezut în fuziunea unui element nord-dunărean cu pecenegii, cu precizarea că enclava dacoromână este anterioară aşezării pecenegilor în Meglen. Ţinând seama de toate ideile emise înaintea lui şi comparând dialectele româneşti între ele, Th. Capidan arată că, pe lângă particularităţile lui proprii, dialectul meglenoromân prezintă 14 particularităţi comune cu dialectul dacoromân şi 34 de particularităţi comune cu dialectul aromân. Între acestea, trei particularităţi sunt decisive: 1.**č, ğ** devin **ţ, dz** (şi apoi **z** în meglenoromână); 2. alterarea labialelor (în dialectul meglenoromăn **b + ŧ** rămâne intact); 3. lipsa cuvintelor rotacizante şi păstrarea lui **n** în **ună, grânu, frânu, brânu,** toate acestea in elemente de origine latină, ceea ce pledează pentru vechimea lor în limbă. În ambele dialecte lipseşte aproximativ acelaşi strat de cuvinte comune cu albaneza (p. 59). După particularităţile comune cu dialectul aromân, numeroase şi foarte importante, rezultă că meglenoromânii au făcut parte în perioada străromână din aceeaşi regiune din care au ieşit şi aromânii. Ei sunt urmaşii „românilor sudici” (ibidem), aşa cum îi numise Sextil Puşcariu. Judecată după cele 14 particularităţi proprii, străvechi, care îşi au originea în perioada când ariile dialectale româneşti se defineau, precum şi după unele dezvoltări comune meglenoromâne şi dacoromâne, absente în aromână, vorbirea meglenoromânilor nu este un subdialect al dialectului aromân, ci un dialect de sine stătător. După aşezarea meglenoromânilor în Meglen, vorbirea lor s-a dezvoltat independent, căci contactul între cele două grupuri de români n-a mai fost posibil. Nici chiar vorbirea aromânilor din localitatea Livedz, fundată prin aşezarea unei enclave de aromâni între meglenoromâni, în urmă cu peste 100 de ani, n-a mai avut nici un efect asupra evoluţiei dialectului lor. În ce priveşte perioada când dialectul meglenoromân s-a desprins din străvechea unitate, Th. Capidan apreciază că aceasta a avut loc mai târziu, prin secolele al XII-lea, sau chiar al XIII-lea, pentru că numai astfel se pot explica inovaţiile comune ale acestui dialect cu dialectul dacoromân şi istroromân (p. 62).

În drumul lor spre Meglen, meglenoromânii au poposit un timp în preajma munţilor Rodope, unde s-au lăsat influenţaţi de graiul bulgăresc din acea zonă, de la care au împrumutat rostirea ca **o** a lui **ă** (**â**) nazalizat (p. 63-64). Cum însă

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

în graiurile bulgăreşti rodopeze fenomenul este ulterior secolului al XII-lea, amestecul dintre meglenoromâni şi pecenegi, decimați în anul 1091, este exclus (p. 64-65).

Asemănările de structură, numeroase şi importante, şi deosebirile din ce în ce mai puține, cu cât coborâm în timp, dintre dacoromână, aromână, meglenoromână şi istroromână, au generat întrebarea comentată mai sus dacă aceste idiomuri sunt dialecte ale limbii române, definite într-o perioadă de unitate cel puțin relativă, sau dacă nu sunt chiar limbi romanice aparte (Şişmariev, 1952, p. 80-106). Mai aproape de zilele noastre, au apărut noi studii de geografie lingvistică în care aceste idiomuri au fost numite dialecte istorice, divergente, atipice etc. (Todoran, 1956). O română comună, ca unitate genetică şi de structură, într-o perioadă îndepărtată este greu de demonstrat, dacă nu imposibil.

În concepția noastră, aceste vorbiri sunt stări ale limbii române, ca limbă neolatină, formată la nordul şi la sudul Dunării. Această limbă neolatină este unitară tocmai prin zestrea ei latină, prin organizarea internă şi prin continuarea proprie a unor tendințe apărute într-o perioadă foarte timpurie. Această limbă este altceva decât dalmata sau italiana, cu care prezintă unele asemănări, motiv pentru care M. Bartoli le consideră ca aparținând grupului de limbi romanice apenino-balcanic, dar şi numeroase deosebiri. Unitatea acestor stări de limbă română, pe care didactic le putem numi dialecte, trebuie cercetată în primul rând în timp şi apoi în spațiu, sau cel puțin concomitent. Ca în toate împrejurările când cercetăm datele lingvistice pentru a stabili varietăți dialectale, trebuie să avem în minte că diversitatea spațială traduce de fapt o diversitate temporală (Saussure, 1971, p. 271-272).

BIBLIOGRAFIE

Capidan, Th., 1932, *Aromânii. Dialectul aromân. Studiu lingvistic*, Bucureşti.
Kovačec A., 1971, *Descrierea istroromânei actuale*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R..
Macrea, D., 1953, *Probleme de fonetică*, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., p. 94-101.
Petrovici, E., 1960, *Problema românilor „apuseni”. In legătură cu toponimicul Pešter din sud-vestul Serbiei*, în SCL, XI (1960), nr. 2, p. 195 s.u.
Puşcariu S., 1940, *Limba română*. I. *Privire generală*.
Puşcariu S., Bartoli, M., Belulovici, A., Byhan, A., 1906, 1926, 1929, *Studii istroromâne*, vol. I-III, Bucureşti.

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)

Rosetti, Al., 1964, *Istoria limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1964, vol. I-IV.
Saussure, F. de, 1971, *Cours de linguistique générale*, Payot, Paris.
Şişmariev, V.F., 1952, *Romanskij jazyki jugovostočnoj Evropy i nacional'nyi Jazyk Moldovskoj SSSR*, în *Voprosy jazykoznanija* I, 1952, p. 80-106.
Todoran, R., 1956, *Cu privire la repartiţia graiurilor dacoromâne*, în LR, V (1956), nr. 2, p. 38-50.

BDD-A3612 © 2002 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:47 UTC)